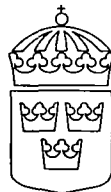

Regeringens proposition

1991/92:168

om statligt engagemang för lösning av krisen i
Sparbanken Första AB

Prop.
1991/92:168

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 9 april 1992 för de åtgärder och ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Bo Lundgren

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att staten medverkar till en lösning av den ekonomiska krisen i Sparbanken Första AB på så sätt att staten genom riksgäldskontoret skall *dels* lämna ett lån på 3,8 miljarder kronor till Sparbanksstiftelsen Första som i sin tur lämnar det lånade beloppet som ett ovillkorat aktieägartillskott till Sparbanken Första AB, *dels* gå i borgen för ett lån på högst 3,5 miljarder kronor till de elva sparbanksstiftelser som äger aktier i Sparbanksgruppen AB, vilket belopp stiftelserna i sin tur också lämnar till Sparbanken Första AB som aktieägartillskott eller liknande. Det är inte avsikten att någon avgift skall utgå för det statliga borgensåtagandet. Som säkerhet för statens engagemang pantsätter stiftelserna 70 % av sina aktier i Sparbanksgruppen AB.

Förutsättningar för det statliga engagemanget är att Sparbanken Första AB och de elva dotterbankerna i Sparbanksgruppen fusioneras till en enda bank, Sparbanken Sverige AB, och att de delar av Sparbanken Första AB:s lånestock som kan antas komma att vålla väsentliga kreditförluster överläts till ett särskilt bolag vars enda uppgift skall vara att avveckla lånestocken med bästa möjliga ekonomiska resultat.

Den statliga garantin (prop. 1991/92:63, NU12, rskr. 52) för ett lån från Sparbankernas Bank till Sparbanken Första AB upphör när det statliga lånet till Sparbanksstiftelsen Första lämnas.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 april 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Lundgren, Ask

Föredragande: statsrådet Lundgren

Proposition om statligt engagemang för lösning av krisen i Sparbanken Första AB

1 Bakgrund

Riksdagen godkände den 11 december 1991 att staten garanterade ett räntefritt lån på 3,8 miljarder kronor från Sparbankernas Bank till Sparbanken Första AB (Första) (prop. 1991/92:63, NU12, rskr. 52). I propositionen redogjordes närmare för bakgrunden till händelseutvecklingen, det ekonomiska läget för Första och för den då träffade uppgörelsen med sparbankssektorn.

Mellan regeringen och de berörda parterna på sparbankssidan träffades därefter ett avtal den 20 december 1991, vari närmare reglerades de villkor m.m. som skulle gälla för den statliga garantin. Den avtalade lösningen innebar bl.a. att lånebeloppet återplacerrades i Sparbankernas Bank mot marknadsmässig ränta som motsvarade ca 400 milj. kr. per år samt att Sparbanksgruppen AB som aktiekapital skulle tillskjuta 300 milj. kr. till Första.

Den ekonomiska utvecklingen inom Första har emellertid även efter avtalet ingett oro. Samtidigt har det inom Sparbanksgruppen bedrivits arbete för att göra en ytterligare omstrukturering möjlig. Företrädare för sparbankssektorn har därför hos regeringen begärt omförhandling av avtalet av den 20 december 1991.

Med anledning härav har företrädare för finansdepartementet och sparbankssektorn under februari och mars 1992 haft överläggningar om hur en lösning skulle kunna utformas. Den 1 april 1992 undertecknades en avsiktsförklaring i vilken den tänkta lösningen beskrevs. Avsiktsförklaringen, som gjordes offentlig vid en presskonferens den 2 april 1992, bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

2 Det ekonomiska läget för Sparbanken Första AB

Första ökade sin utlåning mycket kraftigt i slutet av 1980-talet. Mellan åren 1988 och 1990 nästan fördubblades utlåningen till allmänheten. Ökningen

avsåg i första hand lån till finansbolag och fastighetsbolag med många stora enskilda engagemang. Det har lett till att Första drabbats av mycket stora kreditförluster; mer än 85 % av förlusterna under år 1991 hänför sig till finansbolag och fastighetsbolag.

I samband med arbetet med delårsbokslutet i september 1991 visade det sig att kreditförlusterna var av en sådan omfattning att Förstas ekonomiska ställning var hotad och att banken var i behov av ett omedelbart kapitaltillskott. En genom finansinspektionens försorg företagen genomgång av Förstas ekonomiska ställning visade att de befarade kreditförlusterna för år 1991 uppgick till ca 4,5 miljarder kronor. Med utgångspunkt härifrån gjordes bedömningen att Första borde tillföras ca 3,8 miljarder kronor för att täcka förlusterna och tillgodose kravet på en tillfredsställande kapitaltäckning. Första erhöll därför det lån från Sparbankernas Bank som garanterades av staten. Lånet var så utformat att det vid behov kunde utnyttjas för att täcka underskott i Förstas rörelse.

Utvecklingen på kredit- och fastighetsmarknaden under senare delen av år 1991 har emellertid blivit än mer ogynnsam än vad man hade anledning att befara. Alla banker har därför tvingats redovisa större kreditförluster för år 1991 än vad tidigare bedömningar visat. Det gäller också Första. Det nyligen avslutade arbetet med bokslutet för år 1991 visar att kreditförlusterna blev ca 5,7 miljarder kronor, eller omkring 1,2 miljarder kronor mer än vad som tidigare antagits. Till detta kommer att intäktsutvecklingen blivit sämre än väntat, vilket till stor del sammanhänger med de ökade kreditförlusterna.

Första har därför återigen hamnat i en situation där man inte uppfyller kapitaltäckningskraven. På grund av detta och eftersom det finns anledning att befara att Första skall drabbas av nya kreditförluster under innevarande år, är Första i behov av ytterligare kapitaltillskott. Kreditförlusterna under år 1992 väntas inte bli lika stora som under förra året, men de kommer sannolikt inte att underskrida 3 miljarder kronor. Det innebär att Första skulle behöva ett kapitaltillskott i storleksordningen 3,5 miljarder kronor för att uppnå och bibehålla en tillfredsställande kapitaltäckning under år 1992. Om dessutom hänsyn tas till att det nuvarande lånet på 3,8 miljarder kronor från Sparbankernas Bank skall lösas, är det samlade kapitalbehovet i storleksordningen 7,3 miljarder kronor.

Det finns visserligen skäl att befara att Första även under år 1993 skall drabbas av vissa kreditförluster. Det har emellertid inte samma betydelse för bedömningen av storleken på kapitalbehovet, eftersom Första kommer att fusioneras med dotterbankerna i Sparbanksgruppen. De eventuella förluster som kan tänkas uppstå efter år 1992 får täckas i den tilltänkta Sparbanken Sverige.

3 Motiv för statligt ingripande

I samband med den tidigare krisen i Första fann regeringen att det var nödvändigt med ett begränsat statligt engagemang för att upprätthålla förtroendet för det svenska finansiella systemet. Samma överväganden ligger bakom det nu föreslagna statliga engagemanget. Om staten inte bidrar till en lösning

av problemen finns det risk för en förtroendekris som skulle kunna ge upphov till kraftiga störningar i betalningssystemet. Detta skulle i sin tur få allvarliga konsekvenser för hela den svenska ekonomin.

Under normala betingelser är det också i banksektorn ägarnas sak att utan statlig medverkan lösa ekonomiska problem. Det förhållandet att Sparbanksstiftelsen Första saknar tillräckliga finansiella resurser, liksom den omständigheten att förhållandena på kapitalmarknaden för närvarande är sådana att det inte är möjligt att uppbringa det erforderliga kapitaltillskottet, gör att statens medverkan i detta fall krävs. De föreslagna åtgärderna innebär att staten bidrar till att överbrygga de akuta problemen i syfte att åstadkomma en långsiktigt hållbar lösning där banken drivs vidare inom ramen för en mer stabil finansiell struktur med delvis nya ägare.

4 Avsiktsförklaringen

Avsiktsförklaringen av den 1 april 1992 anger ramen för det statliga engagemanget. Som förutsättningar för det statliga engagemanget anges i avsiktsförklaringen att Första och de elva dotterbankerna i Sparbanksgruppen fusioneras till en enda bank, Sparbanken Sverige AB, och att de delar av Förstas lånestock som kan antas komma att vålla väsentliga kreditförluster överlåts till ett särskilt bolag vars enda uppgift skall vara att avveckla lånestocken med bästa möjliga ekonomiska resultat. Vidare anges bl.a. att Sparbanksgruppen AB skall utarbeta en plan för en rationell omstrukturering av verksamheten.

Under dessa förutsättningar är det avsikten att staten genom riksgäldskontoret skall *dels* lämna ett lån på 3,8 miljarder kronor till Sparbanksstiftelsen Första som i sin tur lämnar det lånade beloppet som ett ovillkorat aktieägartillskott till Första, *dels* gå i borgen för ett lån på högst 3,5 miljarder kronor till de elva sparbanksstiftelser som äger aktier i Sparbanksgruppen AB, vilket belopp stiftelserna i sin tur också lämnar till Första som aktieägartillskott eller liknande. Det är inte avsikten att någon avgift skall utgå för det statliga borgensåtagandet. Som säkerhet för statens engagemang pantsätter stiftelserna 70 % av sina aktier i Sparbanksgruppen AB.

Det statliga lånet till Sparbanksstiftelsen Första skall vara räntefritt fram till utgången av år 1995 och därefter löpa med 4 % årlig ränta, vilket kommer att medföra en räntekostnad för riksgäldskontoret för den mot lånet svarande upplåningen. Jag föreslår därför ett förslagsanslag under sjunde huvudtiteln för detta ändamål.

Om riksdagen ger regeringen de bemyndiganden som behövs, kan därefter bindande avtal upprättas.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen *dels* föreslår riksdagen att bemyndiga regeringen eller, efter regeringens

bemyndigande, riksgäldskontoret att lämna ett lån på 3,8 miljarder kronor till Sparbanksstiftelsen Första och att gå i borgen för lån till de elva sparbanksstiftelserna intill ett sammanlagt belopp av 3,5 miljarder kronor,

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag i övrigt har anfört om hur krisen i Sparbanken Första AB skall lösas och om en fortsatt omstrukturering av sparbankssektorn,

dels föreslår riksdagen att till *Vissa räntekostnader m.m.* för budgetåret 1992/93 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag om ett formellt belopp på 1 000 kr.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och ändamål föredraganden har hemställt om.

Parter

Finansdepartementet,
Sparbanksgruppen AB, org. nr. 556401-8199 (nedan benämnt SBG),
Sparbankernas Bank, org. nr. 502017-7753 (nedan benämnd SBB),
Sparbanken Första AB, org. nr. 516401-9548 (nedan benämnt Första),
Sparbanksstiftelsen Första, och
de övriga tio sparbanksstiftelser som uppkommit vid ombildning av sparbank till bankaktiebolag, företrädna av SBG

Nedan benämns Sparbanksstiftelsen Första och de övriga tio sparbanksstiftelserna tillsammans Stiftelserna.

1. Bakgrund

Med anledning av den ekonomiska krisen i Första under hösten 1991 godkände riksdagen den 11 december 1991 att staten garanterade ett räntefritt lån på 3,8 miljarder kronor från SBB till Första (prop. 1991/92:63, NU12, rskr. 52). De berörda parterna träffade därefter ett avtal den 20 december 1991 vari närmare reglerades de villkor m.m. som skulle gälla för garantin. Den avtalade lösningen innebar bl.a. att lånebeloppet återplacerades i SBB mot marknadsmässig ränta som för närvarande motsvarar ca 400 mkr/år samt att SBG skulle som aktiekapital tillskjuta 300 mkr till Första. Avtalet fogas till denna avsiktsförklaring som *bilaga 1 (här utelämnad)*.

Den ekonomiska utvecklingen inom Första har även efter avtalet fortsatt att inge oro. Samtidigt har det inom SBG bedrivits arbete för att göra en ytterligare omstrukturering möjlig. Företrädare för sparbankssektorn har därför hos regeringen begärt att avtalet av den 20 december 1991 skall omförhandlas.

2. Principlösning

Företrädare för finansdepartementet och sparbankssektorn har diskuterat saken och funnit en möjlig lösning, som i huvudsak innebär följande:

- Första och de elva dotterbankerna i SBG fusionerar senast den 31 december 1992 till en bank, Sparbanken Sverige AB.
- De delar av Förstas lånestock som kan antas komma att vålla väsentliga kreditförluster överläts till ett särskilt dotterbolag till Första/Sparbanken Sverige, vars enda uppgift skall vara att avveckla lånestocken med bästa möjliga ekonomiska utfall. Principerna för vilka lån som skall överlätas skall godkännas av Riksgäldskontoret och Finansinspektionen.
- Förstas och Sparbanken Sveriges kapitalsituation förbättras på det sätt som anges i punkt 5 nedan.

Parterna är ense om att lösningen skall bygga på en princip om konkurrensneutralitet, innebärande att Första och Sparbanken Sverige inte gynnas i för-

hållande till andra banker på ett olämpligt sätt, och om att statens engagemang skall kunna avvecklas utan slutlig kapitalförlust för staten.

Prop. 1991/92:168
Bilaga

Lösningen skall underställas regeringen och riksdagen för godkännande.

3. SBB:s lån till Första

Det nuvarande lånet från SBB till Första skall återbetalas, varvid statens garanti för detta lån upphör. Härvid skall de panter som staten fått återlämnas och icke upplupen garantiavgift restitueras. Det förutsätts därvid att fusionsvederlaget vid Förstas inlemmande i Sparbanken Sverige (nuvarande SBB) bestäms till 1 krona.

4. Förbättring av Förstas och Sparbanken Sveriges kapitalsituation

- a) Staten lämnar genom Riksgäldskontoret ett lån på 3,8 miljarder kronor till Sparbanksstiftelsen Första. Lånet är räntefritt fram till utgången av år 1995 och löper därefter med 4 % årlig ränta. Räntan skall betalas först på lånets förfallodag och enbart beräknas på kapitalbeloppet; ränta på ränta skall sålunda inte utgå. Sparbanksstiftelsen Första lämnar omedelbart det lånade beloppet som ett ovillkorat aktieägartillskott till Första. Sparbanksstiftelsen Första skall återbetala lånet till staten vid anfordran men har rätt att helt eller delvis verkställa återbetalning tidigare. Staten får kräva återbetalning tidigast den 31 december 1999.
- b) De elva Stiftelserna lånar med solidariskt betalningsansvar högst 3,5 miljarder kronor på marknaden. Stiftelserna lämnar det lånade beloppet som aktieägartillskott eller motsvarande till Första, varav 2 miljarder kronor skall vara ovillkorat och återstoden villkorat. Tillskott skall göras i sådan tid och i sådan omfattning att Första uppfyller gällande kapitaltäckningskrav. Förfallodag för lånet/lånen skall vara den 31 december 1997, dock med rätt för Stiftelserna att helt eller delvis verkställa förtidsinlösen vid vissa på förhand fastställda tidpunkter.
- c) Staten genom Riksgäldskontoret går i borgen för lånet/lånen enligt b). Borgensåtagandet skall i princip utformas som en proprieborgen. Krav med stöd av åtagandet skall dock kunna framställas först sedan det på förfallodag har konstaterats att betalning från Stiftelserna helt eller delvis uteblivit trots att krav tillställts dem. Borgensåtagandet omfattar även ränta under sammanlagt två år, dock högst motsvarande 20 % av utestående lånebelopp. Med förfallodag avses i denna punkt lånet/lånen slutförfallodag eller den tidigare dag, då lånet/lånen (inklusive upplupen ränta) av långivare må ha sagts upp till betalning i förtid i enlighet med lånevillkoren, samt förfallodag för ränta. Lånevillkoren skall om möjligt utformas så att kapitalbeloppet i händelse av betalningsdröjsmål från Stiftelsernas sida avseende ränta skall av långivare kunna sägas upp till betalning i förtid tidigast till den dag då statens borgen för räntan inte längre täcker långivarens hela räntefordran.
- d) Som säkerhet för betalningsförpliktelse avseende lånet enligt a) och statens eventuella regressfordran på grund av åtagandet i c) pantsätter Stiftelserna 70 % av sitt sammanlagda nuvarande och eventuellt tillkom-

mande aktieinnehav i SBG och vad som kan komma att sättas i dettas ställe; i det inbördes förhållandet mellan Stiftelserna gäller därvid att Sparbanksstiftelsen Första skall pantsätta hela sitt ifrågavarande aktieinnehav. Stiftelserna förbinder sig att inte utan regeringens medgivande vidta eller medverka till åtgärder som medför att värdet av de pantsatta aktierna, beräknat som dessas andel av SBG:s/Sparbanken Sveriges justerade egna kapital i koncernen (beskattat eget kapital och 70 % av obeskattade reserver), kommer att understiga summan av det utestående lånebeloppet enligt a) jämte ränta därå för tiden fram till den 31 december 1999 samt det utestående lånebeloppet enligt b) jämte den del av räntan därå som omfattas av statens borgensåtagande.

- c) Stiftelserna har rätt att utan hinder av statens panträtt helt eller delvis sälja de pantsatta aktierna, om köpeskillingen används för att betala skulder enligt a) och b) och värdet av de återstående pantsatta aktierna, beräknat på det sätt som anges i d), inte kommer att understiga summan av det därefter utestående lånebeloppet enligt a) jämte ränta därå för tiden fram till den 31 december 1999 samt det därefter utestående lånebeloppet enligt b) jämte den del av räntan därå som omfattas av statens borgensåtagande.
- f) Om staten tar panten i anspråk enligt d), skall staten ha rätt att ordna försäljning av panten under hand med tillbörligt beaktande av Stiftelsernas intressen som pantsättare och med redovisning av eventuellt överskott till Stiftelserna. Stiftelserna har rätt att anvisa köpare till hela eller delar av aktieinnehavet. Under förutsättning att en försäljning till de köpare som anvisats inte kan förväntas inbringa en lägre köpeskillning än som kan uppnås vid försäljning till annan, skall staten godta att försäljning sker till av Stiftelserna anvisade köpare.
- g) Staten skall inte utöva sina fordringsrättigheter gentemot Stiftelserna på grund av lånet enligt a) eller infriande av borgensåtagandet enligt c) på annat sätt än genom att ta panten i anspråk.
- h) Stiftelserna skall med regeringens medgivande äga byta ut panten enligt d) mot annan pant, som regeringen bedömer likvärdig, på de villkor som bestäms av regeringen.

5. Permutation

Stiftelserna skall vid behov ansöka om permutation av de för dem gällande stiftelseförordnandena som gör det möjligt för dem att sälja och på annat sätt förfoga över sina aktier. Stiftelserna får inte utan regeringens medgivande ansöka om permutation för annat ändamål.

6. Fortsatt omstrukturering av sparbankssektorn

Parterna är ense om vikten av att bilda Sparbanken Sverige, inlemma Första i den banken och skyndsamt åstadkomma nödvändiga rationaliseringar inom sparbankssektorn. Ansvaret för att arbetet bedrivs så att bästa resultat uppnås åvilar parterna på sparbankssidan. Dessa parter är emellertid införstådda med att staten fortlöpande skall hållas informerad om utvecklingen.

Det ankommer på Finansinspektionen att inom ramen för det löpande tillsynsarbetet följa omstruktureringen. Parterna på sparbankssidan kommer att till Riksgäldskontoret och Finansinspektionen lämna all den information som de efterfrågar för att kunna bevaka statens intressen så länge någon form av statligt lån eller borgensåtagande enligt denna avsiktsförklaring kvarstår.

SBG skall utarbeta en plan med huvuddragen av de åtgärder som skall vidtas för en rationell omstrukturering av SBG/Sparbanken Sverige. Planen skall underställas regeringen då ansökan görs om tillstånd att verkställa fusionsavtalen.

7. Bindande avtal

Denna avsiktsförklaring skall så snart som möjligt omsättas i ett bindande avtal som skall ersätta avtalet av den 20 december 1991.

Anm. Avsiktsförklaringen har undertecknats av företrädare för parterna den 1 april 1992. De delar av avsiktsförklaringen som avser undertecknandet har utelämnats här. Företrädare för riksgäldskontoret och finansinspektionen har tagit del av avsiktsförklaringen och därvid inte framfört några invändningar mot dess innehåll.

